

Smede- og håndværker-anerne i slægten:

David Katkjær Davidsens slægtsbog skrevet i perioden 1937- 1941. Oversat direkte - som han har håndskrevet af Ib Brændgaard Jensen, dog er der brugt retskrivningen fra 1950-erne. David Katkjær Davidsen, født den 9/4 1874 og død den 9/10 1942.

Nogle oplysninger efter hans død er tilføjet af Birthe Balleby Jensen, Holstebro, datter af Gerda Jensen fra Halgaard og Niels Balleby Jensen.

Jeg David Katkjær Davidsen – er nu 63 år gammel. Og da jeg ofte har følt savnet af oplysninger om min slægt, begynder at nedskrive, hvad jeg har kunnet og i fremtiden kan få fat på af sådanne. Jeg er fuldstændig klar over, at arbejdet bliver højest ufuldkommet og i alt for høj grad får tilfældighedernes præg, thi jeg er allerede nu en gammel mand. Jeg begynder på bar bund, og jeg har ikke begreb om den fornuftigste ordning af et sådant stof.. Men jeg håber, at en og anden af en yngre generation vil sortere og ordne stoffet, så der kan komme noget for familiens medlemmer brugbart ud deraf.

Jeg nærer ingen forestillinger om, at slægten ved særlige evner eller ved særligt dygtigt arbejde har gjort sig fortjent af samfundet. Den har haft dygtige og ret underlige, velbegavede og dumme, fromme og nogle karakterløse medlemmer, og jeg vil gøre mig umage for at fremstille dem alle så uhildede og så virkelighedstro, som jeg evner.

David Nielsen Katkjær, hans hustru hed Johanne Marie, men jeg har aldrig hørt hende omtale. David Nielsen Katkjær er født i Ydby sogn i Thy 23/1 1780. Han flytter sammen med sin fader, en broder Ephraim og en søster Else fra Thy til Lemvigegnen. David bosatte sig sammen med faderen i gården Lille Katkjær i Vandborg, og efter denne gård stammer sikkert navnet Katkjær. Senere boede han i gården Bjerg, som han vistnok udstykkede fra Lille Katkjær.

David Nielsen Katkjær var smed og drev håndværket til sin død den 24. marts 1851.

Børn:

1. Ane Davidsdatter, født omkring 1802.
2. Christence Davidsdatter, født 1818
3. Niels Christian Katkjær, født i Vandborg 28/12 1808.
4. Peder Katkjær, født i Vandborg 15/2 1814.

David Katkjær, som han altid kaldtes, er min oldefader. Min far stod i smedelære hos ham og satte særdeles stor pris på ham. Det er min fader, der har fortalt mig, de småting, som jeg i det følgende gengiver.

David Katkjær var en dygtig smed, og hans dørbeslag og andet snildt håndssmedearbejde, blev endnu i det 20-de århundrede fremvist i sognene vest for Lemvig. Han nød stor anseelse på grund af klogskab, retsind og guds frygt.

Da fader i 1849 trak blæsebælgen for den gamle 70-årige bedstefader, og talen faldt på den nye grundlov og dens frihedsbestemmelser, spurgte han: ” Er det ikke godt, bedstefader, med bestemmelserne om trosfrihed ?” David Katkjær svarede: ” Jø`h ! Det er det vel nok, men hvis du evner at blive lige så gammel, som jeg er nu, skal du se, at vi får så mange sekter i vort land, så du knap kan tælle dem. ”

David Katkjærs fader, Niels Smed var ” Klog mand” på egnen. Han boede hos sønnen i Lille Katkjær og havde der et værelse, hvori der fandtes et altid aflåst skab, der indeholdt hans bøger, hvoriblandt også fandtes Cyprianus (magisk håndskrift) og medicinalvarer. Han var meget af tiden

på vandring rundt i store dele af Vestjylland og ydede vidunderkure på syge og forgjorte mennesker og dyr. Han regnedes for at være noget af en ” Troldmand”, og ville vist nok give sig udseende af at være det.

Han havde forudsagt, at han skulle dø i et bestemt år, og at han ikke skulle dø en naturlig død.

Begge dele kom til at passe. Han kom i en forrygende snestorm i det angivne årstal gående fra Vemb, og nede i Bækmarksbro kom han uden for vejen og faldt i åen, hvor han druknede.

Da David Katkjær fik meddelelsen om faderens død, gik han først ind i faderens stue og lukkede det aflåste skab op, hvorpå han i smedien holdt bål over dets indhold, idet han sagde: ” Det har gjort ondt nok, nu skal det være forbi. ” Og efter denne bedrift, spændte han hestene for og kørte efter sin døde fader.

Engang kom en lirekassemand ind i smedien til David Katkjær, og han netop fået sig placeret imellem smeden og et stor kar hærdevand. Om det nu var af kåthed eller uvilje mod lirekassemanden vides ikke, men da David Katkjær skulle flytte et glødende jern fra ilden til ambolten, slog han dermed et stort slag tæt forbi lirekassemandens næse, og følgen blev, at denne trådte så hurtigt tilbage, at han faldt i vandkarret og hentede sig en ordentlig dukkert. Dette var vel nok efter David Katkjærs beregning, men værre var det, at han i det samme fuldstændig splintrede sin lirekasse. Manden blev naturligvis vred, men han var uforknytt og forsikrede ved sin bortgang, at han ikke trængte til ynke, da han hjemme havde en anden lirekasse, som han kunne fortsætte med. David Katkjær stod i døren og så eftertænksom efter ham, men nogen tid efter smed han skødeskindet og gik efter ham. Han måtte gøre sin fejl god igen, før han kunne være tilfreds. Han nåede ham i Mægbæk, og det lykkedes ham at formilde manden og få ham med hjem. David Katkjær var i modsætning til egnens og tidens skik ret mådeholden med spiritus, men her var der en ekstra anledning, og fader fortalte, at David Katkjær i hele 2 dage holdt drikkegilde med lirekassemanden, hvorefter denne fuldt forsonet gik videre.

Jeg betragter David Katkjær som slægtens stamfader, thi jeg har hidtil ikke kunnet få betydende oplysninger om ældre generationer. Min fader og flere andre i og uden for slægten satte ham meget højt og omtalte ham til mig med ærbødighed. Han har efter min mening i ret høj grad præget mange af sine efterkommere.

Af egenskaber, der har præget David Katkjærs slægt kan nævnes:

1. **Jævn, eller lidt over jævn begavelse i retning af forstand og lærenemhed.**
2. **Et godt snakketøj i forbindelse med nogen folketække.**
3. **Slægten er noget veg i karaktererne og mangler tit viljestyrke og energi til at få en tilfredstillende udnyttelse af de ret gode evner.**
4. **En vis beskedenhed med mad og anden nydelse.**
5. **Godmodig indtil et vist punkt, men derefter stejlhed.**

Omtale af David Katkjærs børn:

Ane Davidsdatter (Dalgaard) er født omkring 1802 og døde i Galtmosehus i Vandborg 7/1 1884. Galtmosehus var beliggende vest for mosen, der ligger øst for Brændgaard. Galtmosehus blev nedlagt omkring 1920 som selvstændig ejendom og er lagt under Nygaard.

Ane Davidsdatter var gift med husmand og tømrer Jens Poulsen – kaldet Dalgaard, fordi han stammede fra Dalgaard i Vandborg.

Jens Dalgaard er født omkring 1796 og er død 9/11 1854.

Ane Davidsdatter og Jens Dalgaards børn:

1. David Dalgaard, født 5/10 1827.
2. Ane Kirstine Dalgaard, født 16/6 1829.
3. Poul Dalgaard Jensen, født 1834.
4. Ane Margrethe Dalgaard, født 24/11 1831.
5. Johanne Margrethe, der døde ugift i Rom ved Lemvig og ligger begravet på Rom kirkegaard.
6. **Jens Christian Jensen, født 27/2 1838. Han blev smed i Vandborg.**
7. Severine Christine Jensen, født den 2/1 1843.

Fader omtalte sjældent sin fader Jens Dalgaard. Jeg tænker, det dels stammer fra, at han allerede døde i 1854, da fader var 27 år, og dels derfra, at han vistnok var en stilfærdig mand, der ikke havde godt ved at hævde sig ved siden af sin bedre begavede og mere vilje- og virkekraftige hustru. En af faders få fortællinger, og denne lød således:

En omvandrende bissekræmmer plejede at overnatte hos Jens Dalgaard, når han på sine vandringer kom til Vandborg. En aften da han også var der og sad og underholdt sig med tømreren, mens Ane Dalgaard gik ud og ind med sin husgerning, havde mændene taget kramkisten frem og så indholdet efter. De fik bl.a. fat i et par briller, hvis glas var slået i stykker, og på en gang fik Jens en lys idé. Idet Ane kommer ind i stuen, tiltalte hende således: ”Du har så tit, bitte Ane, klaget over, at du mangler et par briller. Her er et par, som jeg næsten er sikker på, at du kan se med.” Ane som straks vejrede et par briller som vederlag for natlogi og fortæring, var straks ivrig optaget af sagen, og med en salmebog foran som prøvebog, anbragte hun sig på skammelen for at prøve brillerne. Jens satte dem selv på hendes næse, og efter en kort prøve, erklærede hun, at brillerne var aldeles fortræffelige. ”Ja, tænkte jeg det ikke nok!” ytrede Jens, og kræmmeren stemte i med. Det varede selvfølgelig ikke længe, før Ane opdagede snyderiet, og hun blev derover meget forbitret. Jens fik sine velfortjente ”Høvl”, og kræmmeren blev aldrig mere husven og gæst hos dem.

Jens Dalgaard var søn af Poul Poulsen Dalgaard, gårdmand af Dalgaard i Vandborg, der var gift 1. gang med Ane Margrethe og 2. gang med Kirsten (Kokholm?). I kirkebogen står anført, at Poul Poulsen døde 15/ 1834 i en alder af 71 år, og at han blev ynkelig knust og dræbt ved at vælte med et par løbske heste for et læs tag.

Christence Davidsdatter, født i Vandborg 22. sept. 1818. Blandt fadderne ved dåben var husmand Niels Buntkjær fra Thy og husmand Ephraim, smed i Thy.

Christence Davidsdatter blev gift med smed, Jens Nielsen (Kjær) af Nørrekjær i Gørding ved Vemb. De blev gift i Vandborg kirke 2/4 1843.

Deres 2 børn var:

1. Sidsel Marie Kjær, født 22/6 1843, død i Guldbjerg i Vandborg 1912.
2. Niels Kjær.

Sidsel Marie Kjær, født i Vandborg 22/6 1843. Hun blev gift med Anders Frandsen, og de boede i Guldbjerg i Vandborg. Ægteskabet var barnløst, men de antog som plejesøn Sidsel Maries brodersøn, Jens Kjær. Jeg har to gange haft møde med Sidsel Marie, og derom skal jeg fortælle følgende:

Da jeg som ung seminarieelev (omkring 1895) en lørdag gik fra Nørre Nisum til Hou for at holde søndag i mit barndomshjem, gik jeg ind til smeden i Lem (det må være Nørlem), Niels Kjær for som jeg plejede at sludre lidt med ham. Her traf jeg Sidsel Marie, der foreslog mig at gøre følge til Lemvig. Jeg var en hurtig fodgænger og mente, at hun vist ikke kunne være tjent med følgeskabet, men Sidsel Marie troede, det nok skulle gå.

Under følgeskabet forstod jeg, at hun havde ret stor interesse for mig, og grunden blev jeg også klar over, idet hun ret snart betroede mig, at hun i sin ungdom var hemmelig forlovet med min fader. Jeg mente at skønne, at hendes følelser for fader aldrig var helt uddød, og jeg tror endvidere, at det også betød noget for hende, at jeg bar navnet David, der også var navnet på min fader og tillige på min oldefader, der af hele slægten blev æret som en slags slægtsoverhoved.

Flere år efter, da jeg var lærer i Tørring, cyklede jeg en dag til min hustrus hjem, Lille Kubstrup i Vandborg. Jeg trak cyklen op ad den store bakke syd for Vandborg kirke, og passerede der en gammel kone, som jeg ikke lagde mærke til. Jeg var allerede et godt stykke forbi, da hun råbte mig an. Stiltfærdigt og undselig, sagde hun nu følgende: ” Jeg har et lille arvestykke, som jeg har tiltænkt dig, hvis du bryder dig om det. Det er en lysesaks, som gamle David Katkjær har ejet, og som han selv har sat sit navn og årstal på, og da du nu, så vidt jeg ved, er den eneste nulevende, der direkte er opkaldt efter ham, ville jeg helst, at du skulle blive ejer af saksen .”

Selvfølgelig fik jeg meget snart afhentet gaven, og det er et kært arvestykke, der er mærket D.K.K. 1834. Sidsel døde i Vandborg 1912.

Niels Kjær, født den 23/2 1848. Gift med Ane Margrethe Kaasgaard Kristensen fra Korsled i Ferring.

Børn:

1. Jens Kjær, der var plejebarn i Guldbjerg. I Vandborg, som han tog i arv. Han blev ikke gift og førte en noget omtumlet tilværelse. Nu i 1937 lever han i Nørlem som en gammel ensom ungkarl i små kår.
2. Kristian Kaasgaard Kjær har levet stiltfærdigt og beskedent – mest i Vandborg og Engbjerg, hvor han forstod på forskellig måde ved noget håndsnille at være til hjælp i gårdene.
3. Bolette Kjær, født i september 1878, gift med Andreas Jensen. De boede først i Nørlem og senere, da Andreas Jensen blev ældre og invalid, i Lemvig. De havde en datter Marie, der døde ugift.
4. Niels Anton Kristian Kjær, født 24/3 1881, gift med Petrea. De har en søn, Niels Kjær.
5. Kristence Kjær, født 30/ 1886, gift med Andreas Toft. De bor i Østerby i Stauning og har to børn, Jens og Niels.
6. Peder Christian Kjær, født 13/7 1889, gift med Nicoline Pedersen fra Overby i Rom.

Niels Kjær var smed. Han var en god type på slægten. Han havde en god forstand og et fortrinligt snakketøj. Han levede hæderligt og pænt, men var ikke meget energisk. Jeg lærte ham at kende, da han havde lejet den smedie i Houe – overfor Elektricitetsværket, som min fader forhen havde ejet. Han levede dengang nærmest i fattigdom, og selv om det senere blev noget bedre, da han selv fik hus og forretning i Nørlem, holdt han alle dage mere af at snakke end at arbejde, og hans kår var beskedne.

Niels Christian Katkjær. Han fik vistnok gården Lille Katkjær efter faderen. Han hængte sig.
Børn:

1. Jens Christian Katkjær.
2. David Kramshule.
3. Johanne Marie.
4. Ane Margrethe, gift med husmand og murer P. Klinkby i Houe.

Peder Katkjær. Han boede i Vandborg Stoer. Hans kone døde pludseligt og der blev i den anledning en tid kastet nogen mistanke på hendes mand.

Børn:

1. Gregers Post, der boede i Vandborg Stoer. Senere kom han til at bo hos sønnen Chr. Petersen i Toelbjerg i Houe.
2. Marinus Katkjær, skrædder.
3. Marie Katkjær, boede i Lemvig, Østerbjerg.

David Dalgaard, født i Vandborg 5/10 1827 og død i Houe 26/8 1904.

Fader (David Dalgaard) kaldte sig David Katkjær Jensen, idet han var søn af Jens Dalgaard og opkaldt efter sin bedstefader David Katkjær.

Men da jeg i 1899 skulle giftes med mit søskende barn, og jeg i den anledning havde de 2 fædre med ved Vandborg præst som forlovere opgave min fader at hedde David Katkjær Jensen og min tilkomne hustrus fader at hedde Jens Christian Jensen Dalgaard.

Præsten studsede over de to brødres forskellige slægtsnavne, og da de begge var født i Vandborg, så han straks efter i kirkebogen. Det viste sig da, at fader stod opført i kirkebogen som David Dalgaard medens svigerfader, der virkelig mente at hedde Dalgaard, kun var benævnt Jens Christian Jensen.

Der er imidlertid den mærkelighed ved kirkebogsoptegningen for min faders vedkommende, at navnet Dalgaard er ført med en hel anden håndskrift og med helt andet blæk med navnet David.

Efter dette slutter jeg mig til følgende: Fader var sikkert døbt med navnet David og ikke mere.

Noget sådant var dengang ikke ualmindeligt. Men så måske ved faders konfirmation, er der en ny, mere nøjagtig præst i Vandborg, og da han opdager, at drengen ikke har noget efternavn, og han tillige ved, at faderen hedder Jens Dalgaard, har han ikke taget i betænkning at tilføje efternavnet Dalgaard.

Men foranstående er et godt vidnesbyrd om, hvor skødesløst man dengang førte kirkebøgerne, og hvor lidt respekt, man havde for et menneskes virkelige navn. Man gav en mand – kendingsnavn f.eks. efter hans gård eller håndværk; og manden bøjede sig for det af naboerne brugte kendingsnavn og brugte det i alle tilfælde, f.eks. også når han underskrev sig på dokumenter.

Jeg mener, at fader havde ret, når han også efter opdagelsen med kirkebogen kaldte sig og skrev sig for David Jensen, men jeg respekterer kirkebogen og kalder ham David Dalgaard.

Faders faddere ved dåben var følgende: Gårdmandkone Johanne Marie Katkjær (formentlig bedstemoderen), gårdmandsdatter Else Brændgaard, Poul Christensen Dalgaard, barnets farbroder

og fader til Poul Klinkby i Houe, Niels Christian Katkjær, barnets morbroder, Christian Munksgaard, alle af Vandborg.

Fader gift 1. gang 14/10 1855 med Sidsel Cathrine Pedersdatter af Refshale i Houe.

Børn:

1. Jens Dalgaard, født 8/1 1856, død som barn 15/12 1863.
2. Ane Davidsen, født 1/5 1863.
3. Peder Cilius Davidsen, født 12/3 1866.

Fader gift 2. gang 11/1 1867 med Karen Nielsen Paakjær, født 24/12 1841 og død 30/9 1915.

Børn:

4. Nikoline Davidsen, født 12/5 1867.
5. Jens Dalgaard Davidsen, født 3/3 1869.
6. Sidsel Katrine Davidsen født 26/4 1872.
7. David Katkjær Davidsen, født 9/4 1874.
8. Jens Paakjær Davidsen, født 12/2 1876.
9. Mette Paakjær Davidsen,
10. Peder Davidsen,

Da faders første ungdomstid var passeret, gik han et halvt år i lære hos sin bedstefader, David Katkjær. Derefter mente han sig dygtig nok at udøve håndværket på egen hånd og lejede en gårdsmedie i Lomborg. Efter et halvt års forløb, havde han samlet sig lidt gæld og erkendte sit nederlag. Han forsøgte så på lignende måde med en smedie i Gudum, men heller ikke her lykkedes forsøget. Nu lejede han en tredje smedie i Nørre Kjær i Tørring og han fortalte mig, at han ved dette tredje forsøg var ret ængstelig, og han havde taget den faste beslutning, hvis det heller ikke lykkedes her, da at udvandre til Amerika. Begyndelsen var ikke lovende, men det var netop på denne tid, at forandringen fra fortidens hjulplove til de mere moderne svingplove blev almindelig, og fader kom snart i ry som en god plovsmid. Nu kom der liv i forretningen, så han kunne antage sin yngste broder, Jens Christian som lærling, og han blev mere forlovet med datteren Sidsel Cathrine Pedersdatter fra den nærliggende gård Refshale i Houe.

Som lærer i Tørring i årene 1899-1920 har jeg af gamle Tørringboere fået vidnesbyrd om, at der var liv og humør i og om de to smedebrødre, og at de var velsete gæster ved gilderne deromkring.

I 1855 blev fader gift første gang med Sidsel Cathrine Pedersdatter fra Refshale, og samtidig fik han et husmandssted i Houe – lige over for Elektricitetsværket. Her drev han smedehåndværk indtil, studerede ivrigt sin bibel og blev mere og mere optaget omkring 1890, og jeg har det indtryk, at forretningen gik ret støt, idet han stadig havde 2-3 mand til hjælp i smedien, men nogen egentlig velstand blev der aldrig.

Omkring 1890 solgte han ejendommen med forretningen og byggede sig et lille hus syd for sit gamle hjem, og i dette hus boede han til sin død den 26/8 1904.

Jeg mener at fader var et typisk medlem af slægten. Han var velbegavet, lyst af sind, meget kvikt snakkende, men ikke særlig energisk.

Hans liv falder afgjort i 2 afdelinger, hvis skillelinie først i 1880-årene.

Under pastor Carl Moes Harbøre-tid, da han med sine meget alvorlige og kraftige omvendelsesprædikener tordnede død og fortabelse for den kraftige og vel også noget ryggesløse

Harbørebefolkning, var der mange, der rantes i samvittigheden og med fortabelsesrædselen i sjælen søgte omvendelse og frelse.

Og der foregik på Harbøre og i flere af de omliggende sogne med mange mennesker en afgjort forandring, der udadtil viste sig som forsagelse af alle nydelser og af al ugudelighed og formanende altoverskyggende interesse for gudstjenester i kirke, missionshus og hjem med lange bønner, samtale, prædiker og megen sang.

Fader blev grebet af denne åndelige bevægelse, og det er mit bestemte indtryk, at hans omvendelse var ægte og sand. Fra omvendelse og til sin død, levede han som en alvorlig kristen, der bad meget, studerede sin bibel og blev mere og mere optaget af arbejdet for at få andre mennesker med ned i det samme gudsforhold.

En lille pjece med titlen ” Gamle David Smed og Karen”, som i 1917 udkom på O. Lakses Forlag i København, og som jeg som karakteristik af fader ikke sætter særlig højt, giver et ikke så dårligt billede af hans åndelige interesse og virksomhed.

Faders og moders omtrent samtidige omvendelse betød en ret revolutionerende forandring af livet og den daglige underholdning i mit barndomshjem på en tid, da jeg var i 7-8 års alderen.

Det er kun meget dunkle erindringer, jeg har om tiden før omvendelsen; derimod mener jeg nu at forstå, at hjemmet i min barndom fik et ret dystert præg af de svære kampe under den åndelig krise. Jeg erindrer ikke min barndomshjem som et lyst og venligt hjem, hvor munter underholdning og hjemmehygge skabte velvære og tryghed i vort sind.

Langt mere husker jeg faders og endnu mere moders dybt alvorsprægede ansigter og især moders for mig plagsomme mod et liv i synd og ugudelighed, uden omvendelse,, tro og bøn og med udsigt til evig fortabelse.

Først fra min mere voksne alder husker jeg igen fader som en interesseret og god fortæller, som et ret godt hoved og som en af naturen munter mand, hvis munterhed dog helst skulle holdes inden for de rette (d.v.s. stilfærdige) grænser.

Jeg var i min barndom inderlig ked af de mange møder og sammenkomster, som hjemmet jævnligt var optaget af. Børnegudstjenesterne som fader vist i nogen grad havde et godt greb på, gik ved hans, men mere ved Poul Klinkbys og Mette Kathrine Refshales tunge formanings- og omvendelsestaler over hovedet på mig og gjorde mig for mange år ”døv” for så at sige enhver kristelig påvirkning. .

Fader var kristen, og dette alene. Vi holdt i mit hjem ingen avis, vi læste ingen bøger udover enkelte religiøse skrifter, der ikke påkaldte min interesse. Politik, samfundsspørgsmål, økonomi, sognebegivenheder o.s.v. blev kun omtalt som ugudeligheder, som det var uhyre sørgeligt, at folk kunne være optaget af.

Poul Dalgaard Jensen er født i Vandborg 1834. Han blev 30/11 1866 gift med en født 29/1 1867 Ved indgåelse af dette ægteskab blev han ejer af Kammersgaard, og som gårdmand var han næppe meget dygtig; men han handlede meget og vist ikke godt. I hvert fald byttede han inden så længe gården bort med Boel i Tørring, hvor han boede i nogle få år. Men heller ikke her kunne han klare sig, og så kom han til at bo i en lille forfalden ejendom, Søndermark i Tørring, der havde bar lerjord, som han for øvrigt heller ikke fik noget videre ud af.

Else, der var lærerdatter fra Houe, var en noget fordringsfuld kone, der vel vanskeligt har kunnet glemme, at hun i ægteskabet med Poul var gået stadig længere nedad, så hun nu var en fattig husmandskone. Og rygter har fortalt mig, at hun i nogen grad tyranniserede sin godmodige mand. Poul var, da jeg kendte ham, mere stilfærdig end sine brødre, og jeg regner det for sandsynligt, at hans mislykkede økonomi i nogen grad har været skyld deri. Han var en overordentlig sympatisk, gammel mand, der havde noget af slægtens lune og folketække.

Poul havde 4 børn:

1. Petrea Kammersgaard Jensen, født d. 20/1 1867, død som ung pige.
2. Peder Kammersgaard blev lærer i Nesballe ved Ryomgaard og derefter i Ormslev ved Århus. Han blev valgt til Folketinget i Århus 3. kreds som socialdemokrat.
3. Datteren Ann blev gift med Jens Aagaard og boede først i Rom ved Lemvig og senere i Råsted ved Vemb,
4. Sønnen Jens Dalgaard gik som dreng i Lemvig Realskole, hvor jeg var samtidig. Han var ikke særlig dygtig til læsningen og fik ingen eksamen. Han forsøgte sig som landmand i faderens ejendom, Søndermark, dernæst Grønhøj i Nordtørring og senere i et mindre husmandssted i Rom. Men det gik stadig ned ad bakke. Han flyttede så til Lemvig og blev arbejdsmand og socialdemokrat. Han blev formand for arbejdsmandenes fagorganisation og blev kontorbestyrer; Men efter at han havde haft ” Vanskeligheder” med kassen, gik han ud; og nu i 1937 lever han af invalideunderstøttelse.

Poul tilbragte sine gamle dage hos sønnen Jens, flyttede med ham til Nord Tørring og Rom og delte hans svigtende økonomiske kår. Han fik selvfølgelig aldersrente og hjalp yderligere til ved den fælles husholdning, idet han optog en lille agenturvirksomhed med kaffe og andre almindeligt brugte varer. I denne virksomhed kom det ham i høj grad til gode, at han blandt folk i almindelighed, var overordentlig vellidt. Man sagde om ham, at han var så rar og hyggelig, og mænd såvel som koner i gårdene holdt af ham og var glade ved at underholde sig med ham ved en kop kaffe en times tid, når han kom på sine småforretninger. Poul døde i Rom.

Jens Christian Jensen, født i Vandborg 27/2 1839 var den yngste af Jens Dalgaards og Ane Davidsdatters sønner, og han blev smed ligesom sin ældste broder David, hos hvem han stod i lære i Nørre Kjær i Tørring.

Jens Christian var kvik af væsen og tale, han var mere foretagsom end sine brødre og vovede sig i sin ungdom ud, så man en tid skulle se ham som smed i København og en anden tid som arbejdsmand ved udgravningen af Fr. VII `s kanal ved Løgstør.

Han var en interesseret og lun fortæller, der ganske naturligt blev midtpunktet i et selskab, og nu en mand, der bragte solskin og liv med sig overalt.

Her skal fortælles et par småtræk fra hans ungdomstid som smed i Vandborg

En ung mand Villads fra Blaabjerg i Vandborg var lidt finere en gårdmandssønner i almindelighed. Han gik med hansker, når han var statstøjet. Han var noget mørkelind, så han dårligt kunne færdes om aftenen.

En aften skulle han og smeden følges fra Vandborg til Bonnet, hvor der nu er en station. Der var ingen landevej mellem Vandborg og Bonnet, og de to unge mænd fulgte en sti, som snoede sig over marken og langs markskel. Villads beklagede sig over mørket, men smeden bad ham om bare at holde sig bagefter, da han godt kunne se. Et sted begyndte et dige, hvor terrænet skrånede nedad, og diget der jævnlig benyttedes til færdsel, kunne betrædes uden at det bemærkedes nogen større stigning. Smeden gik rask ud på diget, og Villads fulgte efter. Men selvfølgelig trådte den intetanende Villads snart en smule til siden og trimlede ned. Hans udbrud: ” Her var da et helvedes stor hul !” besvarende smeden med gravalvorlig røst således: ” Det kan jeg da ikke forstå ! Jeg synes ellers, jeg kender denne sti, og jeg husker ikke noget hul !” Villads kravlede op af hullet og tog et skridt frem med det resultat, at han havnede hovedkulds på den anden side af diget: ” Her er et hul til !” lød det fra Villads; og nu kunne smeden ikke dy sig længere, men gav sig over i en skraldende latter. Villads var nu klar over situationen og blev fornærmet, og smeden godtede sig over dukkerten til den fine mand.

I nabogården Kubstrup var der altid åbent hus og muntert ungdomsliv. En søndag var en del unge samlet udenfor gården, og til underholdning blev det besluttet, at smeden og Niels Skovmose fra Skovmose i Vandborg, der begge var ualmindelig store og kraftige, skulle prøve kræfter på den måde, at de bandt sig forsvarligt sammen med et langt reb og gik over på hver sin side af gårddammen. Og nu gjaldt det om, hvem der kunne trække den anden gennem gårddammen. Det blev smeden, der fik det ufrivillige bad og derved blev genstand for almindelig morskab i selskabet. Dertil kom yderligere, at han havde et helt nyt sæt tøj på, og det havde selvfølgelig heller ikke godt af vandgangen.

Uheldet forstyrrede aldeles ikke venskabet mellem smeden og Skovmose, men smedens æresbegreber fordrede ” Hævn”, og den fik han på følgende noget grovkornede måde.

En dag så smeden gennem smedevinduet Niels Skovmose komme på landevejen ved Øster Borup; og da han anså det for en selvfølge, at han ville komme til døren for at ” at slå en sludder af”, tog han dørklinken og lagde den i ilden. Da Niels Skovmose kom passende nær til smedien, blev den varme klink sat i døren, og det gik efter beregningen.

Niels Skovmose lukkede døren, men havde påfaldende travlt med at slippe klinken og putte hænderne i lommen. Han gjorde sig snart færdig med snakken og gik. Smeden ville nu undersøge, om klinken virkelig ikke var varm nok, men til hans stor forundring sad der et stykke fingerhud på klinken. Det skal tilføjes, at tildragelsen ikke gjorde skår i de to mænds venskab, der holdt sig ubrudt til deres død som gamle mænd.

Jens Christian Jensen blev den 6/10 1865 gift med Karen Christensen Kammersgaard af Snabe i Houe, født 23/10 1840, død 7/4 1916.

Jens Christian Jensen kom til at bo i et Boelssted ” Lille Kubstrup” i Vandborg, som han overtog fra en gammel ugift onkel, der til sin død boede hos dem (gammel Per).

I Lille Kubstrup begyndte Jens Christian en smedeforretning, og det vide sig snart, at han havde både forretningstalent og vovemod. Han tog chancen, hvor han mente at se den, og hans smedeforretning voksede også ret stor og meget forskelligartet.

Smedeforretningen voksede, og det blev i mange år – især som vognbeslagssmed, han arbejdede. Jeg huskede fra min barndom at det var næsten et regelmæssigt lørdagssyn, at se farbroder komme kørende med 1, 2 eller 3 nye vogne til Lemvig til maler og sadelmager, og mit barnehjerte var stolt på slægtsskabets vegne.

Meget tidligt tog han en stor akkord om levering af et meget stor parti smedesøm til brug ved høftebygningen på Vesterhavskysten. Der var på egnen megen snak om, at der havde smeden forregnet sig, og at han umuligt kunne overholde leveringen. Han så imidlertid, at forretningen var god, og hurtigt fik han indrettet en ekstra esse og ambolt i smedien, ligesom han også fik et lille uundværligt rum i stuehuset indrettet til værksted, og snart var der stort kapløb mellem 12 smede om, hvem der kunne præstere det største dagsresultat af søm, og arbejdet blev rettidigt udført og gav god fortjeneste.

Jens Christian Smed, som han kaldtes, havde efter den tid stadig en halv snes mand i arbejde eller mere i arbejde på værkstedet. Men hans virksomhedstrang var ikke dermed tilfredsstillet.

Ved køb i tidens løb af større og mindre jordstykker fra naboejendommene fik han sit boelssted til en gård med 50-60 tdr. land, som han især ved hjælp af to tilvoksede og landbrugsinteresserede sønners hjælp – fik til et pænt landbrug.

Endvidere drev han gennem mange år en ret mærkelig handelsvirksomhed i tilknytning til vesterhavskysten, som han boede så nær.

Det var i sejlskibenes tid, og da var der strandinger på Jyllands Vestkyst – meget mere almindeligt end nu, og det var selvfølgelig meget forskelligartede varer, der fra disse strandinger blev solgt ved påfølgende strandingsauktioner. Disse varer var gerne mere eller mindre beskadigede af havvandet

og var derfor vanskeligt at vurdere. Handelsnatur, som Jens Christian Jensen var, fik han i tidens løb et ret stort og alsidigt kendskab til disse varer, deres eventuelle værdiforringelser ved saltvandsberøringen og almindelige handelsværdi, og han var i mange år storopkøber på strandingsauktionerne, ligesom han stedse evnede at finde de rette liebhavere til de købte varer.

Her et par eksempler:

Ved en auktion lå 18 sække a 100 kg. peber, der alle var gennemblødte af saltvand. Jens Christian Jensen vidste, at peber var en dyr vare, men om peberet efter saltvandskuren endnu var en dyr vare, var det store spørgsmål og samtaleemne både for ham og for flere. Han fik tilstået den første sæk for en lille budsum. Han stod med sin foldekniv oplukket i hånden, og i samme øjeblik, auktionshammeren faldt, for smedens kniv i sækken, og et peberkorn knustes mellem smedens tænder. Og da auktionslederen spurgte, om han ønskede flere numre, smagte han et øjeblik på peberet, spyttede kraftigt og sagde: ”Føj, i fandens navn ! Jeg tager alle 18 sække.”

Peberet var omtrent ubeskadiget, og det blev en god handel.

Ved nu en anden lejlighed købte han flere store baller råtabak, der også var gennemblødte af havvand. Tobakken var bundtet sammen med en halv snes store blade i hvert bundt.

Ballerne blev løste, og bundterne omhyggeligt lagt i ferskvand, der hyppigt skiftedes.

Det var i forårstiden, og hele den tomme lade blev derfor indvendig overhængt med tobak, og nu forsøgte han at sælge, men ingen tobakshandler turde købe partiet. Han havde flere interesserede til at se på tobakken, der ikke ville blive fuldstændig tør, og endelig lykkedes det at få den solgt til en vestjysk fabrikant, men smeden måtte tage færdig røgtobak i bytte; og det, mente han, måtte være til at handle med. Det hele blev pakket og sendt, og efter en lille tids forløb kom så et ret stort parti af byttetobak. Piben blev tændt, og jeg, der dengang var forlovet med datteren og lige ankommet på feriebesøg, husker tydelig hans mere og mere betænkelige miner, indtil han med et lille kraftudtryk udbød: ”Det er jo min egen tobak, jeg har fået tilbage.” En karakteristisk lugt, som man kendte fra den beskadigede råtabak, kendte man tydeligt igen i færdigtobakken og den smagte -. rent ud sagt – rædsomt. Vel lykkedes det ham at få noget andel i stedet, men også dette parti var en dårlig vare, som han kun med stort besvær og til en lav pris fik afhændet. Jeg lagde mærke til, at han, når han bød en gæst tobaksdåsen, næsten altid lod følgende bemærkning gå med: ”Du kan stole på, det er en god tobak !” Han kunne absolut ikke lide, at jeg i den følgende juleferie holdt min egen tobak. Denne forretning gav ham megen ulejlighed og en del ærgrelser og tab.

Når der fra en stranding var bjerget, hvad der i løbet af kort tid kunne bjerges, blev det solgt på auktion; og på samme auktion blev som regel og så solgt det i havstokken eller på revlen liggende vrage. Der var på kysten nord og syd for Bovbjerg dannet 2 dykkerselskaber, der nærmest bjærgning af sådanne vrage til deres opgave. Jens Christian Smed havde fået part i begge selskaber; men dette forhindrede ikke, at han i flere tilfælde gik i konkurrenceforhold til dem begge.

Han arbejdede i denne del af sin virksomhed meget sammen med P. Trillingsgaard, Harboøre, men hvis nogen af de to ved en eller anden lejlighed kunne få held til at ”løbe om hjørner” med den anden, tog han absolut ikke i betænkning at gøre det. Og det var ham oven i købet en særlig fornøjelse bagefter at ”ærte” den anden i samme anledning.

Smeden fulgte altid strandens auktioner, og hvis det var dårligt vejr, var han allermest ivrig efter at komme af sted, thi så var der større mulighed for billigt køb.

Herom følgende, som sønnen Peder har fortalt.

En vinterdag skulle der være en sådan auktion på stranden i Husby. Det var en bestemmelse aftenen før, at Peder skulle køre smeden til morgentoget i Bonnet. Tidlig om morgenen kom han og kaldte med følgende bemærkning: ”Det er et frygtelig snevejr, men det er først begyndt for en times tid siden, så jeg tror, vi kan køre igennem, og at toget går. Vi får at prøve.”

Hans formodning slog til, og han kom til Ulfborg, hvor det imidlertid så ud til, at han måtte blive. To vognmænd nægtede at gøre forsøg på at køre til Husby; men en tredje, der blev lokket med en ekstra høj betaling, forsøgte og kom virkelig igennem i kane.

Herredsfuldmægtigen fra Ringkøbing var kommet til strandingsstedet aftenen før, og auktionen blev fremmet, selv om der kun var mødt 3 mand, hvoraf den ene endda var strandfogeden. De tre blev hurtig enige om at gå i kompagni, og vraget blev tilstået for 100 kr., hvilket var det meste bud. Jens Christian Smed, som altså var den ene af de tre, tog af de to andre akkord på bjærgningen for 75%, og det blev en god forretning.

Det blev opholdsvejr, og smeden kom hjem igen samme aften.

Næste morgen fik Peder besked på at hente et skibsanker på Harboøre, ” Ved 11-tiden kørte Peder ind i P. Trillingsgaards gård. P. Trillingsgaard kom i døren i morgensko, og Peter spurgte efter ankeret. I stedet for svar spurgte P. Trillingsgaard: ” Din fader kom da ikke til Husby i går?” Peder: ” Jo! Det kneb svært at komme igennem fra Ulfborg, men det gik. ”

P. Tr.: ” Kom han hjem igen ?”

Peder: ” Ja !”

P.Tr.: ”Blev skibet solgt ?”

Peder: ” Ja!”

P.Tr.: ” Hvad kostede det ?”

Peder: ” 100 kr. !”

P. Tr.: ” 100 kr. !!!” Og efter en længere betænkningstid forklarede han endelig, hvor ankeret var at finde.

Peder føjede til, at den eneste grund til, at ankeret netop skulle hentes den dag sikkert var den, at få P. Trillingsgaard gjort bekendt med, at et godt ” Bid ” var gået ham forbi.

Vel omtrent de sidste snes år gik han mere og mere over til handel med landbrugsmaskiner, idet han var repræsentant for et af landets største og førende importfirmaer, og han betegnes af firmaet som dets bedste forhandler.

Først det 20-de århundrede solgte han forretningen, der i tidens løb havde fået en grovsmedeafdeling, en maskinafdeling og en karetmagerafdeling til 2 brodersønner, og i 1907 afhændede han gården til sin søn og byggede ” Tinghus ”, som han beboede til sin død den 4. februar 1908.

Ane Dalgaard Davidsen er født i Houe 15/11 1860. Hun var den ældste af de 10 søskende, idet dog 2 endnu ældre brødre Jens og Peter, der døde som små, ikke er medregnet.

Da Ane i januar 1867, i 6 års alderen, ved faders indgåelse i sit andet ægteskab med sin forhenværende husbestyrerinde skulle kalde hende ved modernavnet, gik hun nødigt ind derpå, og hun som ældre kone fortalt mig, at hun godt huskede sin egen mor og husker i sit barnehjerte gjorde oprør imod at lade en anden indgå i hendes sted.

Ane var den bedst begavede af de 5 søstre og kan vist i så henseende også fuldt ud stå mål med de bedste af brødrene. Hun var dygtig i skolekundskaber, især regning, og var en klog, tænksom og livlig interesseret kvinde.

Hun blev gift med Gravers Søgaard Christiansen og kom til at bo i en lille hedegaard i Nees. Det gik kun dårligt med økonomien, og de måtte i nogle år flytte fra sted til sted og havde en tid plads som bestyrerfolk i Staby Fattiggaard. Senere boede de i en forfalden gård i Ulfborg, hvor de vistnok var i færd med at oparbejde sig en mere solid stilling, da de pludselig fik opsagt en prioritet og blev nødt til at lade kreditorerne overtage gården.

De fik nu købt et lille forfaldent boelssted i Vandborg med uensartet og stærkt bakket jord, hvor de efterhånden kom ret godt i gang og fik opfødt deres store børneflokk.

De blev boende i denne ejendom, indtil den efter Gravers død gik over til sønnen David, for hvem Ane i nogle år bestyrede huset, hvorefter ved Davids indgåelse af ægteskab flytter til Vandborg Kirkeby til sin ugifte datter, Agnes, der var husejer og forretningsdrivende.

Ane er 14 år ældre en jeg, men trods aldersforskellen har jeg altid holdt af at besøge hende. Hun har altid – også når jeg havde indtryk af, at kårene var meget små – haft et rent og hyggeligt hjem; og hendes evner som hustru og moder har uden tvivl været ret enestående.

Hun var meget stilfærdig af væsen og tale, men en egen værdighed og klogskab i hendes ord skabte respekt om hende, så hun nød anseelse og havde let ved at holde endog særdeles god orden i sit hjem og sin store børneflokk.

Jeg tror, at de dårlige økonomiske forhold i nogle år trykker hende dybt, og at det også i ret høj grad var skyld i hendes noget alvorsprægede ansigt, der dog jævnlige, når anledning blev givet, kunne få glimt af lune og munterhed. Munterheden var dog reglen hurtigt forbi, og hun var igen den noget indadvendte, alvorsprægede og tænksomme kvinde, i hvis nærhed man vil ikke blev opmuntret, men i høj grad følte sig i trygt velvære.

Nu i 1937, er hun ret stærk præget af alderdom. Hun har i mange år været nogenlunde økonomisk velstillet, hvilket også synes at have virket friggørende på hende. Datteren Agnes er hende en særdeles god og kærlig plejerske, og de mange børn og børnebørn er hende til tidkort og opmuntring.

Børn:

Mette Christiansen, født 24/4 1884, gift 19/9 1913 med Niels Nielsen Moikjær.

Magdalene ” , født 19/1 1889, gift med Jens M.J. Kirkeby.

Karen Kathrine ” , født 26/3 1891, død ugift 17/7 1912.

Anna ” , født 16/2 1895, gift med Erik Skov Bertelsen.

Christian Brask ” , født 17/6 ? , gift med Johanne Olsen.

David ” , født 27/3 1898, gift med Kirstine Nielsen.

Alfred ” , ? , gift med Oline Friis.

Agnes ” , født 17/10 1900, ugift.

Thorvald ” , født 21/9 1902, gift med Kirstine Tang Sørensen.

Mette Davidsen er født i Houe 1/5 1863. Hun var 11 år ældre en jeg, og jeg kan derfor kun huske hende som voksen. Hun var mere lys af sind, mere frejdig og kvik end sin ældre søster. Derimod kunne hun næppe stå mål med hende i forstand og dybde. Mette fik let lidt skælmeri i øjet, og en spøg var hende ingenlunde fremmed eller unaturlig.

Hun blev i sin ungdom ret stærk taget af Harboøremissionen og var til sin død en alvorlig kristen. Som ung kom hun i tjeneste i Tørring Fattiggård, hvor Hans Melvej var bestyrer. Han var en mørk præget missionsmand, og der kan næppe være tvivl om, at han i kristelig henseende har haft stor indflydelse på hende.

Mette fik andre pladser og jeg ved, at hun var værdsat som en dygtig og pligtopfyldende pige.

Nogle år efter, da Hans Melvej i nogen tid havde være enkemand, blev Mette hans anden hustru, og trods tilsyneladende ret stor forskellighed i natur, han var var mørk og tung, og hun var lys og munter. Levede de et lykkeligt og harmonisk ægteskab.

Først boede de i Øster Kringel i Engbjerg, og Hans Melvej var en særdeles dygtig landmand, så deres økonomi var altid i god orden.

Da Hans Melvej allerede var en halvgammel mand, fik min broder, der var forstander for Haslev Højskole ham til at sælge sin ejendom i Engbjerg for at overtage hvervet som bestyrer af Højskolens ret store bondegård og højskolens husholdningsøkonomi.

Hans Melvej var gennemført ordensmand i alt, hvad han fik med at gøre, og der er ingen tvivl om, at broder Cilius var særdeles godt tjent med Hans Melvej som bestyrer. Jeg mener også, at han og

endnu mere Mette, men allermest børnene i høj grad nød godt af den ret revolutionerende forandring fra det stille Engbjergliv til den mere livlige højskoletilværelse.

Vel boede familien ikke på selve højskolen, men i et hus ved siden af; men den livlige forbindelse, der uundgåeligt måtte blive med en megen ungdom på højskolen, og da især med forstanderbørnene, kunne ikke undgå at præge hjemmet og dets underholdningsindhold ret stærkt. Børne blev kvikke og muntre, naturlige og frigjorte i deres forhold til far og mor og til fremmede, som de jo nu mødte i en venlighed.

Da jeg første gang besøgte dem i Haslev, blev jeg glad overrasket ved at mærke et helt anderledes lyst og frejdigt hjemmeliv i familien. Jeg så endogså, at Hans Melvej som noget ganske naturligt lod sig drage med i en næsten kåd leg med egne og højskolens børn.

Mette var som stærk forynget i denne nye atmosfære, der i overordentlig grad var i harmoni med hendes væsens grundindhold.

Da Hans Melvej nogle år efter forlod højskolen og købte et lille husmandssted i Vandborg, havde børnene forladt barndomshjemmet, og man fik indtryk af, at noget af det gamle mørke præg fra Engbjergtiden igen indfandt sig.

Kun få år boede de i Vandborg. Hans Melvej blev meget dårligt seende, og de flyttede igen til Haslev, hvor de levede deres sidste år hos datteren Marie, der var gift med fætteren Karl Davidsen, som drev mekanikervirksomhed i Haslev. Mette døde i Haslev den ? og Hans Melvej døde den ?

Peder Cilius Davidsen er født i Houe den 12/3 1866. Han var den yngste barn i faders første ægteskab med Sidsel Cathrine Pedersdatter af Refshale i Houe. Moderen døde straks efter barnets fødsel; og når drengen kom til at hedde Cilius i og uden for familien – kaldet Cilius skulle det være opkaldt efter Sidsel.

Cilius var en kvik og velbegavet dreng der i 10 års alderen kom ud at tjene hos Ole Snabe i Houe, hvor han blev til sin konfirmation. Han kom ret tidlig i smedelære hjemme hos fader, og vor fætter Jens Simonsen, der i en meget lang årrække var første svend hos fader og næsten var at betragte som søn i huset, blev hans læremester.

Mellem Jens og Cilius blev der et ejendommeligt venskab, der viste sig i gensidigt respekt for den andens evner og egenskaber, og udviklede sig til indbyrdes fortrolig underholdning og gensidig drilleri af almindelig godmodig og humoristisk art. Jens var en indsigtfuld og dygtig svend, men ikke særlig energisk. Cilius nød som mesterens søn og vistnok også som den overlegne i spillende ungdomsfriskhed og fornøjelige påhit en frihed, som enhver anden lærling ikke kunne tillade sig. Et par småtræk vil bedst illustrere forholdet:

En forårssøndag morgen, da fader sad ved sin barbering indenfor det åbne vindue, kom først Cilius og derefter Jens i voldsom fart over landevej og grøft, og straks på den modsatte side, hvor der var en græsmark, blev Cilius fanget. Far standsede sin barbering og blev vidne til følgende. De stod med front mod hinanden, og Jens havde et godt tag i Cilius` s skuldre, medens Cilius holdt Jens`s arme,

Cilius: ” Jeg ved godt, Jens, at det var grimt, men det er også sidste gang. Må jeg så ikke godt slippe for klø !” Jens: ” Ja, det kender jeg nok. Og så i morgen har vi samme historie forfra. ”

Cilius: ” Nej, Jens ! Denne gang skal det nok passe. Nu må du ikke slå, Jens !”

Jens: ” Jeg kender dig nok. Og noget skal du i hvert fald have. ”

Nu så far, at Cilius sank ned i knæerne, kastede sig bagover og med et rask tag og ved hjælp af arme og ben førte han Jens over hovedet på sig selv til et ublidt og forsmædeligt leje i græsset, medens han selv skyndsomst forsvandt til et gemmested i laden.

Ved en anden lejlighed havde Jens en lidt vanskelig sammensvejsning af 2 stk. jern. Cilius trak blæsebælgen, Noget drilleri var gået forud, og da Jens med et varskoråb trak jernet ud af ilden og forsigtig lagde den i den nøjagtige stilling på ambolten, for at Cilius så forsigtig skulle slå den

sammen, flygtede han i stedet af alle kræfter ud af yderdøren for at gemme sig, indtil ” Uvejret ” nogenlunde var drevet over. Det siger sig selv, at den slags ikke foregik, når far var i værkstedet.

Cilius blev ikke smed. Hans hu stod til bogen. Og selv om far nærmest kaldes fattig, lykkedes det for Cilius ved slægtnings og venners hjælp at komme på Ranum Seminarium, hvorfra han tog lærereksamen. En kort tid efter var han hjælpelærer i sit fødesogn Houe.

Under virksomheden her hændte det, at der var bryllup i en af sognets betydelige bøndergårde, og Cilius var som hjælpelærer bedt med som gæst.

Før jeg går videre med brylluppet må jeg imidlertid meddele, at Cilius under hjemmeophold i smedien havde haft lejlighed til at søge Engbjerg kirke, hvor han kom under påvirkning af pastor Moe, Harboøre. Dels denne påvirkning og dels hans samvær i Ranum med ligesindede kammerater havde fuldbyrdet hans omvendelse og bragt ham til et religiøst standpunkt, der tydelig var præget af pastor Moe og Harboøre.

Det har tit undret mig, at Cilius med sin lyse, livlige natur fandt sit religiøse stade så afgjort i den moeprægede fløj af Indre Mission; og det er heller ikke vanskeligt at påpege i hans liv konfliktider og konfliktsituationer, der tyder på vanskeligheder ved foreningen. Men i det store og hele blev han hele sit liv tro mod sin engang indtagne stilling, hvad der tydelig fremgår af de småskrifter og bibelstudier, han lod gå i trykken, og af den kendsgerning, at han til sin død vedblev at være en af harboørebevægelsens mest brugte talere f. eks. ved de store efterårsmøder, hvor han sammen med præsterne Moe og Bertelsen omtrent var faste folk på talestolen i Harboøre Missionshus. Sikkert var det også dette hans standpunkt, der skaffede ham medlemskab af Indre Missions bestyrelse og gjorde ham bekendt som hørende til den mest pietistiske prægede og ortodokske fløj inden for denne.

Men jeg går tilbage til brylluppet i Øster Klinkby. Der var solid velstand i gården, og da den eneste datter, der blev bortgiftet, var det et stort gilde med mange gæster af ansete folk og rigelig traktement af alle slags. Jeg var vel en halv snes år og husker brylluppet som en begivenhed i sognet. Der var 24 vogne, forridere og musik i kirketøget.

Cilius var altså gæst, og jeg ved, at han gik tidlig hjem, og at han dagen efter skrev et brev til brudefaderen, der for livet satte skel mellem dennes og vor familie. Jeg husker tydeligt, at begivenhederne meget ivrig og vist nok længe blev drøftet i mit hjem, og jeg har nu en klar forståelse af, at den vakte stor røre i sognet. Cilius var i nogen tid dagens mand. Han blev skarpt kritiseret og hadet af mange, og samtidig blev han i den åndelige brydningstid, det var, hævet højt som en frimodig ung mand, der trods økonomisk og social risiko turde nævne tingene ved deres rette navne. Den meget unge lærer blev ivrig drøftet i og udenfor sognet, og fra en vis side blev han forlenet med en glorie, der sikkert i virkeligheden var ret letkøbt.

Det er næppe troligt, at Cilius har forudset følgerne af brevets indhold og form, ligesom det er muligt, at han i så fald ikke havde givet den et så udæskende form. Men hele begivenheden fik for ham selv sikkert den særlige betydning, at den blev hans officielle gennembrud. Fra nu af havde han bekendtgjort for ” Alverden”, hvad han indeholdt, og hvad man kunne vente sig af ham.

Jeg har i mange år interesseret mig for denne begivenhed og brevet. Jeg har forsøgt at bringe sagen frem, når jeg har talt med folk ” Fra den anden lejr ”; ja jeg har også forsøgt forsigtigt at få lidt oplysning ved en samtale med den pågældende brudgom, idet jeg nu ved min datters gitemål er kommet i nogen forbindelse med ham, men det er kun lidt konkret, jeg har fået fat i. Den mest stødende del af brevet har jeg fået gengivet omtrent ordret således: ” Når nogen kan finde behag i en fest som eders, skal han uundgåelig havne i helvede. ”

For øvrigt var der – så vidt jeg har fået oplyst – ingen grund til bebrejdelser med hensyn drik eller løssluppen lystighed. Men der var kortspil og dans.

Omkring 1890 – vistnok lidt før – begyndte pastor Ad. L. Hansen, Nørre Nisum den første Indre Missions Højskole i Danmark, og Cilius blev højskolelærer og var dermed inde i den gerning, der blev hans fremtid. Jeg var elev hos ham i 1889; og selv om jeg var alt for ung til højskolen, har jeg dog bevaret et tydeligt indtryk af ham, og lad mig straks sige, at jeg bestemt mener, han var besiddelse af evner – på et enkelt felt – endog sjældne evner – som lærer for ungdommen. Hans medfødte livlighed i forbindelse med en passende afdæmpet bestemthed gjorde det let for ham med disciplinen, og han kunne aldeles afgjort fortælle.

Så ung han var, havde han stor kærlighed til og interesse for gamle testaments skikkelser, og under hans skildringer af dem formåede han at få hele klassen til at lytte og at få skikkelserne med fortrin og fejl til at fæstne sig i elevernes bevissthed og i deres hjerter.

Efter få års forløb forlod han højskolen og tog fat på studeringer, som han allerede privat havde drevet i Nørre Nisum. Han ville blive teolog. Så vidt jeg har forstået har han egentlig ikke tænkt sig i en præstegerning, men han forstod, at han, hvis han skulle kunne gøre fyldest i en forstanderplads måtte have mere uddannelse.

Inden han imidlertid havde nået universitetsstadiet, kom der fra Vilhelm Beck, den store høvding for Indre Mission, tilbud til ham om straks at blive forstander for Haslev Højskole.

Denne skole var ny og nærmest flot udstyret. Vilhelm Beck havde været hovedmanden ved dens oprettelse, og hans store anseelse og agitationsevner gav de bedste startbetingelser. Det viste sig også hurtigt, at der kom elever nok, ja mere end nok, så først specialisering med forskellige afdelinger: landbrugsafdeling, håndværksafdeling o.s.v. og derefter udstykning til tilsvarende fagskoler kom som en naturlig følge af det stadig tiltagende elevtal. Landbrugskolen, Seminariet, Gymnasiet, Håndværkerskolen og den udvidede højskole i Haslev kan vel på den måde med nogen ret kaldes højskolens døtreskoler.

Cilius fik sæde i bestyrelserne for disse skoler og holdt enkelte foredrag for eleverne, men havde ellers ikke noget med skolens ledelse at gøre. Cilius var en typisk repræsentant for slægten. Han var vel nok den bedst begavede af hele søskendeflokken; men som forstander for en af landets førende højskoler var han noget hæmmet af sin mangelfulde uddannelse. Han ville sikkert haft et umådeligt udbytte af nogle studier endnu, da han ved at følge kaldet fra Haslev lod sig forlede til at standse. Fra nu af tog det praktiske arbejde ham, og det blev hans system med bibelen og hans leven sammen med dens store skikkelser og store begivenheders, der kom til at præge hans videre sjælelige udvikling.

Cilius talte gerne og tiest til eleverne om bibelske især gammeltestamentlige emner, og det var ved brugen af det samme materiale og med sine stærkt personligt prægede og livfulde skildringer af dette stof han rundt i landets missionshuse formåede at fængsle, ja begeistre sine og især sine unge tilhørere, så de kom flokkevis for at høre ham, og så at de netop valgte hans skole blandt de mange.

Hans styrke ved udnyttelsen af dette stof gav ham på dette sit specialområde en sikkerhed og overlegenhed, som omgav ham med anerkendelse og anseelse, og jeg mener ikke, det var med urette.

Det kan med rette siges, at Cilius studerede bibelen. Han granskede den ofte og grundigt og fik næsten et uhyre kendskab til den; men nægtes kan det vel ikke, at han under sin gransken af og til kom til resultater, som man havde ham mistænkt for at have i orden før granskningen, og at han

netop søgte et bestemt resultat ved sit studium. Nogen videnskabelig kritik kunne hans studier og resultater næppe stå for.

Med ovenstående har jeg aldeles ikke villet give en kritisk bedømmelse af hans højskoletaler og skribentvirksomhed. Dertil føler jeg mig bestemt ikke at være manden. Lad andre derom. Men jeg har taget foranstående med som antydning af hans væsen og virke.

Det kan næppe nægtes, at hans ensidige arbejde også gjorde hans egen udvikling noget ensidig. Hans interesse for og kundskab til samfundsforhold, politik, litteratur, historien o.a.m. var kun ringe, og han kunne ved passende lejlighed næsten prale med sin uvidenhed.

Da jeg 16 år gammel var hans elev på Nørre Nisum Højskole var det bestemt, at jeg skulle gå læsevejen. Cilius forstod, at nogen god underholdslæsning var godt for mig, og opfordrede mig til at læse ”Brand” af H. Ibsen. Han kunne vel vanskeligt have givet mig, der praktisk talt ikke havde spor af kendskab til Litteratur, nogen bog, der var mindre egnet til formålet. Jeg begyndte læsningen med store forventninger, men måtte lægge bogen bort uden at være kommet igennem den. Den gik mig fuldstændig over hovedet.

Han var en god men stilfærdig taler. Store bevægelser, stærke stemmeforandringer, overraskende overgange og lignende ydre midler brugte han ikke, men ansigtet (mimiken) gav under talen levende udtryk for hans egen optagethed af emnet.

Ved overtagelsen af Haslev højskole blev hans gift med præstedatteren Andrea Bülov, der havde adelsblod i sine årer, vor bekendte general Bülov var broder til bedstefaderen, og denne forbindelse mellem smedesønnen og den noget fornemme og stilfulde præstedatter kom på mange måder til at præge deres hjem og deres mange børn. Hjemmet blev aldrig et folkeligt hjem. Hele familien spiste middagsmaden sammen med eleverne, men dermed havde det højskolemæssige folkelighedskrav vist også i det væsentlige fået sin tribut. Selv om hjemmet i nogle henseender f. eks. med hensyn til mad var beskedent og pralede med at være det, så var det i det hele dets anlæg, tone, omgang, børnenes udstyr og fremtræden langt mere et patricierhjem end et borgeligt hjem; Cilius holdt af ved lejlighed at prale med sine ”Venner” af grever, biskopper, fabrikanter, proprietærer o.l., ligesom han også i sin livsførelse holdt af at efterligne dem, for så vidt det økonomisk var overkommeligt.

Cilius var i lighed med mange af slægten en dårlig økonom. Haslev Højskoles gode start og dens til stadighed overordentlige tilfredsstillende elevtal burde have gjort den til et økonomisk velfunderet aktiv, men det var og blev den aldrig. Store og kostbare forandringer og noget planløse udvidelser slugte til enhver tid alt for mange penge, og han efterlod en ret forsømt og alt for forgældet skole.

Heller ikke hans egen økonomi tjener til hans ros. Som forstander fik han hele tiden en god løn, der burde været fuldt ud tilstrækkelig til underholdning for familien.

Dertil kom, at han ved at have højskolegården i forpagtning og ved at have akkord på elevernes forplejning havde en til tider endog særdeles god ekstraintægt.

I krigstiden 1914-1918 og efterkrigstiden følte man sig en overgang som velhaver og indlod sig i spekulation, idet han sammen med et par Haslevfolk købte et par landejendomme, som de ventede at tjene penge på. Spekulationerne slog imidlertid fejl, og Cilius måtte afstå sine andele med tab, der gjorde ham så forarmet, at han i sine sidste leveår, da han var en svækket mand, flere gange måtte gå ydmygende tigtergang til formående venner om hjælp.

Højskolen gav ham en rundelig pension, hvoraf han måtte afgive ret betydelige beløb til afdrag på gæld, og på den måde lykkedes det ham akkurat at være gældfri ved sin død.

Højskolen fortsatte at yde understøttelse til enken, så hun kunne fortsætte at bo i sit pæne hus og leve i nogenlunde gode kår.

Peder Cilius Davidsen, født i Houe 12/3 1866.

Gift med Andrea Margrethe Bülov, født 6/10 1869.

Børn:

1. Agnes Margrethe Davidsen, født 25/8 1893.
2. Theodora Davidsen, født 2/3 1895.
3. David Bülov Davidsen født 8/7 1896, død 22/3 1918.
4. Ingeborg Davidsen, født 11/8 1897.
5. Harald Bülov Davidsen, født 27/8 1900.
6. Aksel Bülov Davidsen, født 24/1 1902, gift med Helga Laursen,

Børn:

Ingrid Bülov Davidsen, født 21/6 1935,

Andrea Margrethe Bülov Davidsen født 18/2 1937.

7. Agnes Dorteia Davidsen, født 5/10 1903.
8. Rigmor Elisabeth Bülov Davidsen, født 21/7 1908,
9. Svend Otto Bülov Davidsen, født 21/7 1908.
10. Karen Bülov Davidsen, født 27/3 1911.

Nikoline Davidsen er født i Houe d. 12. maj 1867. Hun var lille og spinkel og var også den i flokken der i sjælelig henseende var dårligst udstyret. Som ung led hun af en skuffelse ved, at en ven vendte hende ryggen, og dette, der faldt sammen med en religiøs krise, gjorde hende lidt tung og drømmende. Hun magtede ikke svært legemligt arbejde og dameskræddersyning, som hun i sin ungdom prøvede sig med, lykkedes ikke særlig godt.

Hun greb så en lejlighed, der tilbød sig for hende, til at rejse til London, hvor hun var i 3 år i samme tjeneste.

I løbet af denne tid blev hendes frue sindssyg (forfølgelsesvanvid), og da hun nok ville tåle Nikoline om sig, men nødig nogen anden, forblev hun i pladsen længere en godt var for hende, og da hun kom hjem, var hun legemlig svag og havde ret oprevne nerver.

Hun fandt da et hjem hos sin broder på Haslev Højskole, hvor hun i mange år gik til hånde i huset og især var til hjælp med børnene.

Da hun var oppe i årene, vel ca. 50 år, startede hun sammen med søsteren Sidsel en lille forretning (Børne – og dameundertøj) i Haslev.

Under en sygdom med et anfald af solstik blev hun så stærk svækket, at forretning måtte opløses, og levede de sidste år på ” De gamles hjem i Haslev. ”

Fader blev gift 2. gang 11/1 1867, og da Nikoline blev født 12/5 1867, anså han hende for at være et uægte barn. Ordene om fædrenes synd, der skal nedarves på børnene i tredje og fjerde led o.s.v., mente han måtte være en direkte forklaring på hendes noget dårlige udrustning, og jeg ved fra min broder Jens Paakjær, at fader i sin alderdom var besværet af selvbebrejdelser i den Anledning. Forøvrig mener jeg, at fader under indtrykket af sin ømme samvittighed var tilbøjelig til at overvurdere hendes ” ringere ” udrustning. Hun var absolut ikke unormal på noget punkt, men hun var en stilfærdig, beskeden og følsom kvinde, der i nogen grad manglede mod og selvtillid.

Jens Dalgaard Davidsen er født i Houe d. 3. marts 1869.

Hos Ole Snabe i Houe tjente Cilius nogle år som hyrdedreng; efter hans konfirmation kom Jens Dalgaard i samme tjeneste, og ham kom jeg i pladsen, indtil gården blev solgt.

Efter konfirmationen og et års tjeneste og et års tjeneste i Engbjerg kom Jens Dalgaard hjem i smedelære, men da var det ikke mere fader, der var mester. Vor fætter Jens Simonsen havde forpagtet smedeforretningen, og hos ham stod Jens Dalgaard i lære.

Jens Dalgaard var den i søskendeflokken, der tidligst (yngst) gennemlevede en omvendelse, og jeg tror at måtte sige, at han også blev en af dem, der i sit liv blev stærkest præget af sin tro og sit gudsforhold.

Efter udstået lære, en militærtjeneste ved Ingeniørkorpset og nogle få svendeår blev han gift med Kirsten Madsen fra Nygaard i Vandborg, og samtidigt købte han jord til et husmandssted fra Mellem Snabe i Houe, og på dette og lige over for faders da nedlagte smedeforretning genoptog han den gamle smedevirksomhed.

Jens Dalgaard fik en pæn forretning og en god stilling indenfor Indre Missions Samfund i Houe. Han blev en af de ledende i arbejdet i missionshuset og ved børnegudstjenesterne, og hans hjem blev et åbent og gæstfri hjem. Jens Dalgaard havde slægtens egenskaber i udpræget grad, han var livlig, snakkende og tiltalende i omgang.

Efter nogle år i Houe solgte han hjem og forretning og købte Vandborg Møllegaard. Møllen solgte han og var nogle år landmand alene. Efter nogle få års forløb bortbyttede han Møllegaarden med smede- og maskinforretningen i Lille Kubstrup i Vandborg og kom derved i den af vor farbroder Jens Christian Smed drevne ret store landforretning, hvor der var beskæftigelse til 6-10 mand.

Også i Vandborg kom han straks i forgrunden i Indre Missions Samfund, og hans hjem blev et søgt samlingssted for såvel indbudte som tilfældigt besøgende.

Jeg ved ikke, om hans ejendomshandeler havde været uheldige, om det måske var den store husførelse, der var for kostbar, om det var hans evner til at drive en stor forretning, der ikke slog til, eller om det muligvis var en kombination af alle de tre forhold, der havde skylden, men det er en kendsgerning, at han begyndte at få pengevanskeligheder, som kun få af hans venner anede noget om.

Han solgte maskinafdelingen til en søn, Jens og en svigersøn, Viggo Petersen i kompagni, der ved en al for høj belåning skaffede den ret stor sum, som Jens Dalgaard fik udbetalt.

I løbet af et par år gik de to unge fallit, hvilket dog ikke alene skyldtes en for høj købspris, men i første række hang sammen med det voldsomme prisfald efter verdenskrigen og den alt for letsindige gældstiftelse ved starten.

Det så en tid meget stærk ud til, at Jens Dalgaards sammenbrud skulle være fulgt umiddelbart efter de unges, men først et privat lån (5.500 kr.) ” på sit glatte ansigt ” til køb af de nødvendige maskiner og det væsentligste af lageret fra fallitboet og dernæst – i yderste øjeblik – et heldigt salg af hjem og forretning reddede ham for så vidt, at han undgik falliten. Men han fik intet med og udover indboet: og slægt og venner måtte endda gå med til at dele en slet ikke så lille rest udækket gæld.

Et par år i den periode var en streng tid for Jens Dalgaard. Han kæmpede en hård og næsten fortvivlet kamp for at undgå falliten, og han måtte igennem mange alvorlige ydmygelser. Han skæmmede sig, sank sammen og mistede sin rankhed og frejdighed.

Hvor gjorde det mig i denne tid ondt, når han kom til mig med øjeblikkets vanskeligheder. Jeg var ikke hans trosfælle, men jeg var hans broder, og han kom gang efter gang, når han var i knibe. Og han kom som en slagen mand, en dybt nedbøjet mand, en skyldbevidst mand med miner og

holdning, der tryglede om hjælp i sin nød. Ved en enkelt lejlighed gjorde jeg en opdagelse, der gjorde mig smertelig ondt. Denne broder, som jeg troede så ubetinget på, og hvis redelighed jeg turde være gået i borgen for med alt, hvad jeg ejede, ham havde begivenhederne i den grad taget magten fra, at han viste uærlighed over for mig. Hvor gjorde det mig dog ondt for ham, da han dybt nedbøjet tilstod: ” Jeg troede jo, jeg havde fået det rettet, uden at du skulle få det at vide. ” Stakkels broder !

Han var allerede en halvgammel mand, da krisen overgik ham, men straks efter, at det hele var solgt, og der var gjort ” rent bord ” til alle sider, blev han som et nyt menneske igen. Han havde intet at leve af og tog straks fat på tilfældigt arbejde, der kunne byde sig. Jeg traf ham kort id efter bag en plov i anden mands tjeneste, men det var tydeligt at mærke, at han var begyndt at rejse sig igen, og at han havde både mad og håb til fremtiden.

Og det varede ikke ret længe før gode venner hjalp til at købe et husmandssted på 2 tdr. 2 skp land vest for Skræddergaard i Vandborg, og her tog han fat med energi og mod. Han fik en række gode år, hvor han med forunderlig kraft og uholdenhed klarede arbejdet i sit lille landbrug og i en lille, meget primitiv smedie, som han indrettede. Der blev næsten velstand – om end i beskedenhed – i det lille hjem.

Jens Dalgaards kone døde i smedehjemmet i Vandborg; men kort før hans økonomiske krise giftede han sig igen med Margrethe (vistnok Sørensen) fra Lille Stigaard i Hou. Margrethe tilførte ægteskabet en lille formue, som kort efter forsvandt sammen med alt andet, men hun klynkede ikke, og hun skal have ros for at have været ham en god kone og en trofast medhjælp i hans gamle dage.

Jens Dalgaard Davidsen, født 3/3 1869, gift den 24/9 1894 med Kirsten Madsen, født 13/6 1872.

Børn:

David Davidsen, født 4/8 1895.

Johanne Davidsen, født 30/8 1896.

Jens Cilius Davidsen, født 2/10 1897.

Karl Davidsen, født 11/5 1899.

Kristian Lorens Davidsen, født 10/11 1900.

Aninne Kristine Davidsen, født 19/3 1902.

,

Vor mor, Kirsten Davidsen, døde den 6/6 1919.

Far giftede sig den 4/12 1923 med Margrethe Sørensen.

Far døde først i april 1948.

Vi har haft et meget lykkeligt barndomshjem, gæstfrit, livligt og alvorligt, megen sang og musik (i al beskedenhed) fyldte de lange vinteraftener. Kristenlivet blev levet, så vi så dets bærekraft i lyse som i tunge dage, i livet og i døden, så vi seks søskende ikke har kunnet end følge den vej vore forældre viste os, selv om der aldrig var tale noget åndeligt pres.

Der kunne fortælles adskillige træk fra vort hjem, både muntre og alvorlige, det skal jeg afholde mig fra. Kun et lille træk om vore forældres samliv: Efter at vi alle har fået eget hjem, har jeg spurgt mine søskende enkeltvis, om de kan huske at have hørt et bittert ord mellem far og mor. Ingen af dem kan huske det. Jeg er klar over at vore forældre ikke var fejlfri, men de havde en psykologisk forståelse af børneopdragelse.

Onkel David har skrevet så smukt om vor stedmoder og det er rigtigt. Hun lever endnu (1942).

Sidsel Kathrine Davidsen er født i Houe 26/4 1872.

Efter konfirmationen kom hun ud at tjene i forskellige pladser i Houe og Nørre Nisum, og jeg har det indtryk, at hun var vellidt. Jeg tror, hun var dygtig, og hun var beskeden med personlige krav og godmodig samt lyst af sind.

Hun var ikke ret gammel, før broder Cilius fik hende til Haslev, hvor hendes gode kræfter ret kom til nytte i det store højskolekøkken – først som almindelig pige, derefter som kokkepige og senere i mange år som en meget betroet husjomfru, der forstod at klare alt med hensyn til mad, bagning, slagting, syltning o.s.v.. Hun havde gode evner til at omgås sine undergivne piger med venlighed og myndighed.

Hun blev lidt af en ejendommelig moder eller snarere søster overfor højskolens ugifte lærere og lærerinder samt andre af højskolens folk, der i fritid væsentlig var henvist til deres værelse. Sidsels værelse blev ret ofte om aftenen samlingsplads for dem, når de kom med en manglende knap eller trang til en kop god kaffe og trang til at slappe af i munter spøg. Sidsel havde åbent hus. Hun nød at have frisk ungdom om sig, og hvis spøgen enkelte gange viste tendens til at blive løssluppen, kunne hun med god kvindelig takt bryde af og på den måde hævde sig og sit værelse indenfor det absolut passende.

Hun var i mange år en god støtte for den store højskole, men der kom en dag, da kræfterne ikke længere slog til. Hun var da halvgammel og slog sig sammen med søsteren Nikoline om forretningen i Haslev (Børne – og dameundertøj). Dog blev det Nikoline, der alene fik det økonomiske ansvar for forretningen.

Hvorledes i øvrigt fællesskabet praktiseredes imellem dem, ved jeg ikke, og jeg er tilbøjelig til at tro, at de knap selv havde det ordentlig klarlagt – end ikke ved en mundtlig aftale.

De holdt næppe regnskab sig imellem; og hvis en af dem manglede penge, var det en selvfølge, at begges beholdninger skulle efterses og eventuelt medgå.. Det tjener dem imidlertid – ikke mindst Sidsel – til ære, at der aldrig mærkedes den mindste mislyd imellem dem. De var meget forskellige, Nikoline var nøjsom og lidt påholdende, medens Sidsel var overlegen og en smule letsindig, ligeglad med pengene. Hun tjente godt på højskolen, men pengene fik lov til at ” rulle ”, derfor var det i høj grad prisværdigt, at hun i sit samliv med Nikoline kunne indskrænke sig – tilsyneladende med et tilfreds sind – til en beskeden ja yderst spartansk levevis.

Hun døde ugift og ligger begravet i Haslev ved siden af Nikoline.

David Katkjær Davidsen, født den 9/4 1874 i Houe, død den 9/10 1942.

Det er en meget vanskelig opgave at skulle skrive om mig selv. Jeg ville gerne give et sandt billede, men noget egentlig skudsmål bliver det ikke. Mit allermeste liv kan jeg ikke lægge blot – selv i en familiebog. Fristelserne til nogen selvforherligelse eller selvundskyldning ligger ikke ligefor, at jeg er mig bevidst, det vil være vanskeligt at falde for den.

Mit liv har være mere omskiftelig end mine søskendes, og jeg vil nok få nogle flere enkeltheder med om mig selv.

Jeg er født i Houe den 9. april 1874. Allerede i 9 års alderen kom jeg ud at tjene som hyrdedreng hos Ole Snabe, Houe. Jeg var vist ikke en ret dygtig dreng. Jeg var tilbøjelig til at glemme mig selv i ørkesløse grublerier og iagttagelser f.eks. af en flue i edderkoppevæv, og jeg har kastet mange fluer i nettet til edderkopper og glemt tid og pligt under langvarig iagttagelse af stakkels fluers snurren i fortsat døds kamp. Bagefter måtte jeg så i største skyndsomhed søge at indhente det forsømte, og det lykkedes ikke altid lige godt.

Jer vil gerne finde nogen undskyldning for denne min besynderlige underholdning i min store ungdom og i den for børn ret almindelige ufølsomhed over andres – mennesker eller dyrs – lidelser, men jeg må desværre gøre en meget alvorlig tilståelse ved at fortælle følgende begivenhed:

Jeg var antagelig en halv snes år, da jeg en dag ude i marken fangene en frø. Jeg stod med den i hånden og fik pludselig en for mig selv ubegribelig, ond lyst til at bryde dens lårben itu. Jeg gjorde det, men da jeg følte og hørte knækket, jog det det igennem mig med rædsel og anger. Jeg har både før og efter været hård ved dyr også vel undertiden, så det måtte kaldes mishandling, men så har det været i uvidenhed, ubetænksomhed, hidsighed eller lignende. Her er det mig ikke muligt at finde nogen som helst undskyldning. Det var ondskab. Og derfor har denne begivenhed hvilet tungt på mig i hele mit liv. Tit og ofte har jeg måttet huske dette knæk, og det har givet mig mange mørke stunder. Jeg føler i dag, at jeg næppe i dette liv bliver befriet for denne særlige synds byrde.

Jeg var en jævnt begavet dreng. I skolen var jeg ret almindelig undtagen i regning, hvor jeg var blandt de bedste, men ikke den bedste. Min broders hjælpelærervirksomhed i Houe satte lidt ekstra skub i mig; og min stolthed over, at det var min broder, der var lærer, i forbindelse med forestillingen om, at lærervirksomhed var en langt mere behagelig og ærefuld bestilling end det strengere bondearbejde gav mig ret tidligt lyst til at gå læsevejen.

I 16 års alderen kom jeg på Nørre Nisum Højskole, hvor min broder nu var bleven lærer, og der efter kom jeg på Lemvig Realskole, nærmest fordi jeg da kunne bo hjemme og derfor havde skoleopholdet billigt. 18 år gammel tog jeg præliminæreksamen med en middelkarakter; og efter 2 års videreuddannelse på Nørre Nisum Seminarium, tog jeg skolelærereksamen også med mellemeksamen. Jeg tror nok, at jeg havde evne til lidt bedre eksaminer, men særlig flittig var jeg ikke.

I 1896 blev jeg andenlærer i Rybjerg i Salling, og hermed begynder et ny livsafsnit for mig.

Mit barndomshjem var et stærk pietistisk præget missionshjem, og mit liv indtil lærereksamen formede sig i væsentlig grad således, som det tilrettelagdes af mine forældre, men stadig under manglende forståelse og voksende uvilje fra min side.

Faders og endnu mere moders evindelige formaninger og bebrejdelser angående manglende syndserkendelse og omvendelse var mig en stadig plage og førte kun til en del forestillelse og stille oppositionslyst. Kun undtagelsesvis og altid med halv eller hel skyldbevisethed havde jeg deltaget i ungdomsfornøjelser, og de evindelige missionsmøder, som jeg halvt nødtvungen måtte deltage i, lod mig i virkeligheden fuldstændig uberørte og var mig tit til ikke ringe besvær. Men overfor mine forældres opfordringer og især moders pågående bebrejdelser havde jeg ikke mod til at blive borte fra dem.

Da jeg i 1896 blev lærer i Rybjerg, mødte livet mig på en hel anden måde. Jeg mødte imødekommende hensynsfuldhed fra hjemmene, mange døre åbnede sig for mig, den voksne ungdom lod til at sætte pris på mit selskab, jeg blev – næsten for meget – bedt med til sallingboernes store selskabelighed og tog flittig del i dans og noget kortspil.

Heldigvis forbød min beskedne løn mig at spille ret højt; men da jeg var nybegynder, måtte jeg selvfølgelig betale nogle lærepenge

I Rybjerg kom jeg i denne min vanskeligste tid, da min af naturen livlige og selskabelige gemyt fik så god og farlig lejlighed til i overflod at nyde et uvant og tillokkende, rigt pulserende selskabsliv, i forbindelse med førstelærer Hanghøj. Jeg spiste til middag hos ham og var meget i hans hjem, jeg fulgtes med ham både her og der. Han var en ypperlig mand, stiltfærdig og støt i alle forhold, og han blev på mange måder min vejleder i skolearbejdet og min nærmeste skytsengel over for de mange ungdomsfornøjelser. Han var en alvorlig kristen af grundvisk støbning, og jeg føler mig i stor gæld til ham, fordi han førte mig i forbindelse med Jebjerg kredsen, hvor gamle Glud endnu var præst. Her mødte jeg Appel, Grønvald Nielsen, Th Bredsdorff, H. Begtrup m.fl., og de åbnede for mig vejen til tænkningens, poesiens, og historiens vidundere, som jeg kun glimtvis havde haft

berøring med på seminariet. Bredsdorffs Ludvig Holberg og Grønvald Nielsens Gladstone blev helt andre og herligere personligheder for mig, end de var, da jeg læste lektier hos dem.

Jeg var 2½ år i Rybjerg, dog med et halvt års afbrydelse til militærtjeneste. I 1899 blev jeg kaldet til at være lærer og kirkesanger i Tørring ved Lemvig, og i den stilling virkede jeg i 20 år. Jeg var vistnok en ret jævn lærer. Evnerne var vist gode nok, og jeg kunne omgås børnene, men nogen magelighed, som jeg har fået i slægtsarv, gjorde, at jeg aldrig blev nogen egentlig dygtig lærer. Ikke således at forstå, at der klagedes over mit arbejde i skolen. På visse felter fik jeg også ros, og ved afskeden i 1919 fik jeg fest med almindelig tilslutning og hyldest samt guldur m.m..

Jeg deltog i disse år ret livligt i sognets og egnens offentlige liv; nogen folkeyndest var det min natur let at erhverve, og det kom af sig selv at få forskellige tillidsposter.

Ganske ejendommeligt gik det til, at jeg en overgang blev formand i Lemvigkredsens Venstreforening. Før min lærertid var jeg fuldstændig blottet for enhver politisk forståelse og interesse, og jeg fik end ikke læst aviser på seminariets læsestue.

I Rybjerg læste jeg en del i førstelærerens Skive Folkeblad, der dengang var den moderate Dalsgaards særlige organ. Heller ikke i min første år i Tørring, da jeg selv holdt Lemvig Folkeblad, kunne de politiske artikler ret ofte påkalde min interesse, men ved de radikales udtræden og Touborg Jensens tilslutning til dette parti stod venstre i Lemvigkredsen uden blot nogenlunde brugeligt formandsemne. Mit navn blev i en venstre kreds nævnt, men jeg fandt tanken absurd, og jeg blev da heller ikke bragt i forslag. Jeg var for øvrigt på dette tidspunkt end ikke medlem af foreningen. Iver Jensen, Tørring, der senere en overgang var redaktør af højrebladet ”Lemvig Avis”, bragte sagen på bane overfor mig, og desværre må jeg indrømme, at muligheden for at få en tillidspost i en noget større kreds kildrede min forfængelighed, og at det vel nærmest må siges at være den største grund til, at jeg fra nu af med større interesse fulgte avisernes politiske læsestof og de politiske møder. Jeg vovede mig inden længe frem med små forsigtige indlæg ved møderne, og nogle få år senere, da lærer Mikkelsen ved sin forflyttelse fra Dybe afgik som formand, valgtes jeg til hans eftermand. Fra nu af gjorde jeg egentlig et ret stort arbejde for at blive hjemme i dagens politiske spørgsmål, og jeg tog ivrigt del i arbejdet og fik et ret stort personalekendskab inden for landspartiet.

Venstremanden Elias Sandbæk syntes mig at være en for magelig folketingsrepræsentant for kredsen. Det genærede mig en del at samarbejdet med ham og at skulle forsvare ham både på møderne og i partiet, og derfor nedlagte jeg mit formandshverv, og jeg har derefter haft svindende interesse for politik.

Engang, da kredsen tæt op imod et valg stod uden venstrekandidat, fik jeg uofficielt opfordring til at lade mig opstille, men jeg sagde bestemt nej. Jeg var da allerede op i årene, og arbejdet med igen at blive nogenlunde hjemme i dagens spørgsmål fristede mig ikke.

Der var til skolen en 4-5 tdr. land god jordlod, som jeg drev ret godt. Min nære forbindelse med fremragende landmænd som Christen Brændgaard, Vandborg, Magnus Kaasgaard, Tørring og Anton Sørensen, Havbo gav mig stadig nye impulser; men landarbejdet ved siden af skolearbejdet var mig både besværlig og utilfredstillende, og i 1914 købte jeg en ejendom på 7 tdr. land der stødte lige op til skolen, og nu kunne jeg holde karl og køretøj. Men heller ikke således var jeg tilfreds. Min interesses tvedeling mellem landbrug og skole voldte mig visse bryderier. Jeg var stigende utilfreds med at tjene min gode løn som lærer, når jeg måtte indrømme i min samvittighed, at mange af mine bedste tanker og overvejelser ofredes landbruget.

Et par år gik med til overvejelser over, hvilken af delene jeg skulle vælge, og jeg valgte landbruget. I januar 1919 købte jeg Neder Dubgaard i Rom, som jeg imidlertid ikke nåede at tilflytte. Jeg solgte den igen samme forår og købte Ager i Tørring, hvor jeg ernærede mig som landmand indtil 1936.

I efteråret 1899 blev jeg gift med Ane Marie Jensen, datter af min farbroder Jens Christian Jensen, Lille Kubstrup i Vandborg. Hun var en stille, beskedne kvinde, der var bedst, når hun var hjemme. I større selskab fandt hun tiest en beskedne plads, hvor hun i selskab med en enkelt eller ganske få veninder vekslede fortrolige ord og tanker. Hun knyttede trofaste, men ikke særligt talrige venskabsforbindelser.

I forbindelse med ovenstående om mine ejendomshandeler må jeg yde hende ubetinget anerkendelse og ros, fordi hun til trods for, at hun elskede skolen og livet der med dens større økonomiske betryggelse, alligevel bøjede sig for min lyst til og dragelse mod landbruget og indvilligede i, at vi forlod skolen og købte gård.

I hen ved en snes år havde jeg vanskelighed med nogle ansigtssmerter, der til sidst tiltog i den grad, at jeg fuldstændigt blev behersket deraf.

Jeg måtte så lade mig indlægge på Rigshospitalets nerveafdeling og tage en hjerneoperation i 1935. Mens jeg endnu lå til undersøgelse der, fik jeg en dag bud om, at min hustru pludselig var død. Ikke et ord fik hun sagt til afsked, og intet ord eller nogen lyd hørtes af de to tilstedeværende vidner.

I de sidste 3 år før min operation, da nogle grufulde smerter helt betog mig mit livsmod og min energi, gik det baglæns med mit landbrug, og da det netop var 1930-ernes allersværeste landbrugskrise, undres jeg over og takker min sparsommelige hustru for, at vi holdt det gående med en nogenlunde overskuelig nystiftelse af gæld.

Samme år, hvori min hustrus død og min egen operation indtraf, fik jeg et par opmuntringer, der fik stor betydning for min fremtid, der nu, kendelig prægedes af alderdom og senere sygdom.

Efter ansøgning til Ringkøbing Amtsråd blev jeg forligsmægler i Lemvig Retskreds, en bestilling, der gav en beskedne men kærkommen indtægt, og en beskæftigelse, der passede med min lyst og mine evner.

Noget mere betydning fik det, at jeg af Justitsministeriet fik betaling som auktionsleder i Lemvig Retskreds. Auktionerne gav mig nogle flere penge, så at jeg nu kunne leve nogenlunde sorgfrit uden landbruget, der i foråret 1936 overgik til min datter Valborg og hendes mand Jens Agger fra Byskov i Hygum.

Også auktionerne passede mig godt. Det at stå over for de mange – tit flere hundrede – venligt indstillede ansigter, var en nydelse for mig, og jeg havde ingen vanskelighed ved at holde orden.

I tiden 1935- 1941 har jeg holdt 260 auktioner, og min protokol har ikke nogen klage eller bemærkning til regnskabet.

Jeg bor stadig i min gamle gård og nyder god og kærlig pleje hos Valborg. I nabogården Halgaard bor min anden datter Agnete, der er gift med Karl Jensen, der ejer sin fødegaard.

Agnete har 4 piger:

1. Martha Jensen, født i Tørring 10/10 1923.
2. Gerda Jensen, født i Tørring 17/2 1925.
3. Esther Jensen, født i Tørring 11/6 1927.
4. Og Marie Jensen, født i Tørring 24/9 1936.

Valborg har 4 drenge og en pige:

1. Poul Agger, født i Tørring 12/1 1938.
2. Henning Agger, født i Tørring 2/11 1939.
3. David Davidsen Agger, født i Tørring 18/5 1942.
4. Jens Kristian Agger, født i Hygum 3/4 1946.
5. Else Agger, født i Hygum 20/11 1949.

Karl Jensen, Halgaard, født d. 20/3 1886, død d. 12/9 1960.

Agnete Jensen, født Davidsen, født d. 25/10 1900.

Agnete og Karl Jensens børn:

1. Martha Jensen fra Halgaard i Tørring, gift d. 22/5 1949 med Henry Pedersen fra Nørre Bjerg i Lomborg.

Børn:

2. Karl Børge Pedersen, f. i Bøvling d. 5/3 1952.
3. Tove Pedersen, f. ? , død d. 27/7 1956.
4. Bodil Agnete Pedersen, f. ? , død 9/2 1966.

Gerda Jensen fra Halgaard i Tørring, gift d. 23/5 1947 med Niels Balleby Jensen fra Vester Balleby, samme dag som Gerdas far og mor havde sølvbryllup.

Børn:

1. Aage Balleby Jensen, født i Tørring d. 20/2 1949.
2. Kristian Balleby Jensen, født i Tørring d. 1/3 1952.
3. Karl Balleby Jensen, født i Tørring 18/5 1955.
4. Birthe Balleby Jensen, født i Tørring 8/9 1958.

Esther Jensen fra Halgaard i Tørring, gift d. 10/2 1957 med Erik Jensen fra Mullitsbæk i Lomborg.

Børn:

Tommy Jensen, født i Lemvig d. 24/10 1958.

Lisbeth Jensen, født i Lemvig d. 29/7 1962.

Marie Jensen fra Halgaard i Tørring, gift d. 20/11 1958 med Viggo Nielsen fra Hvassesgaard i Lomborg. De overtog 1/11 1958 slægtsgården Halgaard i Tørring. Marie er den femte i slægten, der har gården.

Jens Paakjær Davidsen er født i Houe d. 12. februar 1876. Han var altså omtrent min jævnaldrende, og da han var forud for mig i legemlig udvikling, var vi omtrent jævnbyrdige i styrke, og følgelig havde vi i barneårene mange bataljer med hinanden. Jeg husker, at jeg engang – antagelig i 12-14 års alderen i fuldeste alvor har tænkt: ”Hvad der så end senere i livet måtte ske, så oplever jeg aldrig at kunne tilgive Jens, så jeg virkelig bliver ven med ham.” Hvad grunden var til denne onde beslutning, husker jeg ikke, og jeg kan heldigvis tilføje, at han af hele søskendeflokken netop blev min bedste ven.

Jens lignede af ansigt mest moder. Han havde spids næse og smalt under ansigt, medens de fleste af os andre børn i lighed med, hvad der er typisk for faders slægt, har fyldig næse og et bredt underansigt. Hans sans og interesse for boglig lærdom var ikke særlig stor, og han blev ikke nogen fremragende skoleelev. Han stavede nogenlunde, kunne også omtrent hitte ud af brugen af store og små bogstaver, men skilletegnede var ham alle dage et uløseligt problem som han bestemt afholdt sig fra at bekræfte sig med. Han læste ret ordentligt og var jævn i regning, især så længe hovedet kunne gøre det. Men Jens var langt fra dum. Han tænkte godt, hans dømmevener var helt i orden, hans planer var gode og vel tilrettelagte, han kunne klare sig i hestehandel m.v., og han kunne være fiffig og nærgående med sine bemærkninger. Han var meget duknakket og lidt tung af væsen.

I drenge- og ungdomsårene havde han forskellige tjenester i Vandborg og Nørre Nisum, og han var vel lidt i sine pladser. De fleste af hans pladser gik det ikke alt for nøje til med ordenen, når blot der blev bestilt noget ordentligt; og den lære, han på den måde fik med sig fra ungdomsårene, var sikkert medvirkende til, at han aldrig i sin bedrift blev noget ordensmenneske.

Lidt før århundredskiftet var han et år fragtkusk og sammenkørte materialerne til Lemvig-Thyborønbanens Stationsbygninger. Men derefter kom han til Haslev for at styre landbruget og husholdningsindkøbene ved højskolen. For Jens's egen skyld mener jeg ikke han skulle have haft den plads, thi han kom her ind i forhold og menneskeomgivelser, som han ikke passede til. Han var bonde helt igennem med en bondes lidt tunge væsen og uslebne natur, men på højskolen blev hans – forstanderbroderens – stadige omgang, skolens lærere, forstanderens gæster, byens forretningsfolk, arkitekter og store håndværksmestre o.s.v.. Og selv om han klarede sit praktiske arbejde godt, - og det gjorde han, så vidt jeg ved, - så lykkedes det han ikke at nå frem til en rund og naturlig ligeværdsfølelse med sin daglige omgangskreds. Han følte sig underlegen og blev unaturlig forsigtig med at udtale sig, med at antage meninger og synspunkter og med mod til at forsvare sig overfor de bedre udrustede, mere sikre og trænede omgangsfæller, og derfor bøjede han af, og jeg mente at forstå, at hans mindreværdsfølelse i udstrakt grad grad hindrede hans naturlige udvikling netop i de første så betydningsfulde manddomsår.

Efter nogle år på højskolen blev han gift med skolens husjomfru og blev præstegårdsforpagter i Vollerslev. Gården var ret stor og meget forsømt og det kneb for ham med at få råd til at sætte den i drift og det må vist nærmest siges, at han hutlede sig igennem de 12 år, i hvilken han havde præstegården.

Men ved forpagtnings ophør var han alligevel blevet så velstillet, at han kunne købe en lille god gård, Nordskov i i udkanten af Haslev, og han havde nu ” sit så nogenlunde på det tørre. ” Han var egentlig ikke nogen særlig dygtig landmand, men både han og endnu mere hans hustru var sparsommelige, og da han ved begges begyndende alderdom og svagelighed solgte gården og købte et 2 lejlighedsers hus i Haslev, havde de trods de ret store udgifter til sønnens præsteuddannelse så meget i behold, som var nødvendigt for deres ret beskedne livsfordringer.

Han havde en datter, Karen, der døde ugift i en alder af 28 år, og nu søn, David, der blev præst først nogle år i Hvornum ved Hobro og derefter i Snejbjerg ved Herning.

Jens var gift med Karen Marie Nielsen, født i Sørbymagle 8/4 1868.

Børn:

1. Karen Davidsen, født i Vollerslev 24/2 1905, død i Haslev 1933.
2. David Paakjær Davidsen, født i Vollerslev 29/11 1906.

Den 6. september 2013
Ib Brændgaard Jensen

